

ЗУЗАНА ТОПОЛИЊСКА
МАНУ
Скопје, Македонија

Како славист, мојата задача овде ја гледам во претставување на славистичките трудови на акад. Илиевски, т.е. да зборувам за Него како палеославист, балканолог и – пред се – македонист.

Акад. Петар Илиевски се вклучи во работата на МАНУ како меѓународно познат и признат класичар, прославен пред сè поради своите микенолошки трудови. Со други зборови: влегувањето во МАНУ значеше менување, или, поточно: проширување на кругот на неговиот научен интерес. Проектот што тој го водеше во МАНУ, а чиешто среќно завршување го прославувавме во 2006 година, се викаше: „Словенската писменост и дејноста на охридскиот книжевен центар“.

Една година порано МАНУ одржа свечен собир под наслов „Класика–балканистика–палеославистика“ по повод одбележувањето на 85 години од раѓањето и 60 години научна работа на акад. Илиевски. Материјалите од собирот се објавени во изданието на МАНУ под истиот наслов во истата година. Со оглед на фактот дека Илиевски го проучуваше македонскиот јазик од првата кирило-методијевска стандардизација па сè до подготовките за втората стандардизација во текот на XIX век, мислам дека можеме смело, наместо за палеославистика да зборуваме за славистиката и – во тие рамки – за македонистиката.

Многу пати за моите тридесет и неколку македонски години слушнав од колегите тука „Ние ви дадовме писменост“ и секогаш скокав навредена: „Не е вистина, кирилometодијевската мисија не стигнала до нашите граници!“, меѓутоа не може да се порече дека таа прва стандардизација на старословенскиот јазик во неговата македонска солунска варијанта му даде стандарден писмен јазик на словенскиот православен свет и го внесе тој јазик во тогашните европски христијански салони. Необичен, а со долги и значајни последици, беше фактот дека таа прва стандардизација е дело на црквата, а не – како што е тоа вообичаено – на државата. „Попот“ долго во свеста на народот бил сфакан као главен репрезентант на власта базирана врз сопствениот јазик и обичај, а „цандарот“ како претставник на туѓа државна власт.

Влогот на класиката и балканистиката во македонистичките трудови на акад. Илиевски бара посебен коментар, но уште пред тоа дозволете ми една екскурзија за самиот начин на пишување на акад. Илиевски. Имено, сакам да нагласам дека тој пишува *експлицитно*. Чекор по чекор сè е објаснето и доискажано, така што и слабо подготвен читател може да ја следи авторската мисла и начинот

на претставување на проблемот. Чувствувам потреба тоа да го нагласам поради моите сопствени искуства и суштествена – ми се чини – разлика меѓу начинот на пишување на Петар Илиевски и другиот наш голем лингвист – Блаже Конески. Имено, Блаже Конески многу работи кажува имплицитно, во неговите лингвистички текстови секогаш поетот доминира над научникот и треба тие текстови повеќекратно да се читаат за да се апсорбира целата длабочина на содржината. Многу пати му доаѓав на Блаже со некое лингвистичко прашање, а тој ќе ми рече дека го има кажано во *Граматиката*; и дури откако ќе ми го покажеше местото во *Граматиката*, сфаќав дека тој е во право. Затоа не е лесно врз *Граматиката* на Конески да се работи со студенти, а камо ли со деца од средно и основно образование. Од друга страна, текстовите на Петар Илиевски и на неподготвениот читател јасно му го претставуваат проблемот, во што јас – славист без добро познавање на класичните јазици, посебно на грчкиот – многукратно се уверив читајќи ги балканолошките лингвистички студии.

Лингвистичката балканистика е посебна научна дисциплина. Додека под славистика, германистика, романистика... подразбираме стручна анализа на граматичката структура и разликите во патиштата на еволуција на една група сродни јазици, лингвистичката балканистика се занимава со меѓусебните структурни влијанија и патиштата на структурно доближување на група јазици од различно потекло. Во таа ситуација влогот на акад. Илиевски во соодветните истражувања, конкретно неговата анализа на влијанието на класичните јазици врз старословенскиот и старомакедонскиот јазик, би можеле да ги оцениме како палеобалканистика.

Академик Илиевски ја следи еволуцијата на македонскиот писмен јазик од самите негови почетоци сè до деветнаесеттиот век. Почнувајќи од капиталната монографија за „Појавата и развојот на писмото“, каде што акцентот е ставен на „Почетоците на словенската писменост“, сè до „Традиција и иновации во македонските црковнословенски книжевни споменици од турскиот период“ – книга посветена на филолошка и лингвистичка анализа на дамаскинарската книжевност во Македонија. Тука Илиевски го претставува поширокиот балкански културен контекст што го обусловил никнувањето на таа книжевност и нејзината улога во формирањето на свеста за сопствениот идентитет на македонската етничка заедница, а со тоа и свеста за потребата од создавање на модерен македонски стандарден јазик.

Многу е жално што последните години од животот на Илиевски му ги зацрни траумата поврзана со дискусии за апсурдната теорија на Бошевски и Тентов за јазикот на Каменот на Розета. Дискусиите завршија, но мотивот – како што гледаме – се враќа. Во тој контекст не може да се оцени превисоко научната активност на акад. Илиевски, која сама по себе претставува доказ на словенското

потекло на македонскиот јазик со речиси невидливи, минимални траги на палеобалканскиот супстрат.

На крај дозволете ми една мала лична екскурзија. Се чувствувам голем должник на акад. Петар Илиевски. Многу научив од неговите текстови, а уште повеќе од нашите бројни стручни разговори. Му должам исто така за помошта во организацијата и водењето на работата на Истражувачкиот центар за ареална лингвистика при МАНУ каде што тој првите два мандата вршеше функција на претседател на научниот совет на Центарот. Нашиот Центар, сега под раководство на проф. Марјан Марковиќ, дописен член на МАНУ, се труди да го исплати тој долг.